

МИСТЕЦТВО

ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ*

1–4 КЛАСИ

Л. Масол (керівник творчого колективу),
О. Гайдамака, Н. Очеретяна, О. Дмитренко

3 КЛАС

ОБРАЗ ЛЮДИНИ В МИСТЕЦТВІ

70 годин (2 години на тиждень), з них 8 годин — резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
-----------------------------	---

Тема I. Мистецькі мандри казкових персонажів (16 годин)

Музичне мистецтво

Інтонація і музичний образ. Елементи розвитку музики: повтор, контраст. Види мелодій: наспівна, декламаційна (речитатив), моторна (рух). Казкові персонажі в музиці.

Музичний і художній портрети (порівняння).

ХТД: спів. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Імпровізація інтонацій-характеристик і музичних діалогів казкових героїв.

Орієнтовні твори для сприймання

Фрагменти з опер і балетів: С. Прокоф'єв. «Попелюшка» (вальс, галоп); В. Гомоляка. «Кіт у чоботях»; І. Стравінський. «Петрушка» (танець ляльок); М. Римський-Корсаков. «Казка про царя Салтана» (вступ, «Три дива», арія Царівни-Лебідь); Д. Кабалевський. «Базіка»; В. Косенко. «Петрушка»; С. Рахманінов. «Полішинель»; М. Равель. «Хлопчик-мізинчик» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Орієнтовні твори для виконання

Й. Брамс. «Петрушка»; А. Мігай. «Мультики»; Л. Маркелов. «Золотий ключик»; Є. Птичкін. «Казка світами мандрує»; О. Рибников. «Пісенька Червоного Капелюшка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Учень / учениця:

має уявлення про виражальні можливості музичної інтонації, різновиди мелодій, розвиток музики;

визначає характери казкових персонажів за їхніми музичними характеристиками;

порівнює казкові образи (портрети) в різних видах мистецтва;

уміє співати пісні, імпровізувати музичні інтонації, ритмічний супровід до пісень;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується в поняттях: вальс, галоп, лібрето.

Образотворче мистецтво

Зображення людини в живопису, графіці, скульптурі, декоративно-ужитковому мистецтві. Казкові персонажі в книжкових ілюстраціях. Художник-ілюстратор. Портрет. Художній і музичний портрети (порівняння).

ХТД: виявлення характерних особливостей зображення фігури людини в різних видах мистецтв. Зображення персонажів відомих казок, мультфільмів у стані спокою. Ліплення простих ляльок. Малювання ілюстрацій до казок. Портретна галерея (колективна робота).

Учень / учениця:

має уявлення про портрет;

порівнює казкові образи, створені засобами музичного, образотворчого, театального мистецтва;

* Продовження. Початок див.: «Мистецтво та освіта», 2012, № 1, с. 2–7; № 2, с. 2–5.

ХТ: рисунок (графіті, кольорові олівці), гуаш, ліплення (глина, солоне тісто, пластика, пластилін), паперопластика.

Орієнтовні твори для сприймання

Ілюстрації до казок: М. Жук. «Казка»; В. Васнецов. «Оленка»; П. Холодний. «Казка про дівчину і паву»; П. Пікассо. «Портрет сина Паоло», «Арлекін»; З. Серебрякова. «Автопортрет у костюмі П'єро»; Е. Дега. «Блакитні танцівниці»; М. Врубель. «Царівна-Лебідь» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

Синтетичні мистецтва

Ляльковий театр. Види ляльок. Анімація.

ДМК: м/ф «Пінокіо», «Котигорошко», «Пригоди kota у чоботях», «Червоний капелюшок», «Пароплавчик Віллі»; х/ф «Нові пригоди kota у чоботях», «Попелюшка», «Пригоди Буратіно», «Казка про царя Салтана».

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

уміє створювати образи казкових персонажів у різних техниках; прості ілюстрації до казок;

орієнтується у поняттях: портрет, портретна галерея, художник-ілюстратор.

Учень / учениця:

має уявлення про види ляльок; *порівнює* засоби художніх фільмів і мультфільмів.

уміє використовувати різні інтонації для передачі характерів казкових персонажів-ляльок.

Тема II. Легендарні герої в мистецтві (16 годин)

Музичне мистецтво

Героїчні образи в музиці. Пісенність, декламаційність, маршовість у вираженні героїчних настроїв і почуттів. Розвиток музики у варіаціях, контраст у симфонії. Виразальні властивості мелодії та супроводу (гармонії), ладу (мажор — мінор). Вокальні жанри: дума.

ХТД: спів, імпровізація пісенних і декламаційних інтонацій. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики, стеження за її розвитком. Створення варіантів супроводу до героїчних пісень-маршів (на дитячих інструментах).

Орієнтовні твори для сприймання

«Дума про турецьку неволю»; О. Бородін. «Богатирська симфонія» (I ч., головні теми), хор «Сонцю красному слава» з опери «Князь Ігор»; Б. Фільц. «Київський триптих» («Дзвони»); Є. Адамцевич. «Запорозький марш»; Р. Савицький. Варіації на тему пісні «Їхав стрілець на війноньку»; В. Барвінський. «Пісня лірника»; Л. Бетховен. Симфонія № 5 (I ч.); Н. Паганіні. Каприс № 24 та ін.

Орієнтовні твори для виконання

Українські народні пісні «Їхав козак за Дунай», «Гей, там на горі Січ іде», колядки та щедрівки (*на вибір*); М. Гайворонський. «Їхав стрілець на війноньку»; М. Мельник. «Україно-дівчино»; М. Балема. «Козацькому роду нема переводу»; М. Дремлюга. «Наш співець Тарас»; О. Янушкевич. «Біла казка» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Учень / учениця:

має уявлення про героїчні образи в музиці та засоби їх вираження;

визначає і характеризує контрастні теми в симфонії, розвиток музики у варіаціях;

розрізняє пісенні, декламаційні, танцювальні, маршові інтонації;

порівнює засоби вираження героїчного в музиці, живопису, скульптурі;

уміє співати виразно пісні, створювати супровід до пісень-маршів; графічно зображувати розвиток мелодії і супроводу;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

орієнтується у поняттях: дума, симфонія, варіації, лад.

Образотворче мистецтво

Героїчні образи в образотворчому мистецтві. Статика і динаміка. Скульптура (кругла, рельєф). Пам'ятник. Ордени і медалі. Буквиця.

ХТД: вправи на зображення голови людини з виявленням основних пропорцій (на елементарному рівні). Передача руху людини в об'ємному

Учень / учениця:

має уявлення про героїчне в образотворчому мистецтві; різновиди скульптури; особливості статичної та динамічної композицій;

зображенні. Зображення героїчних персонажів міфів і казок (рельєф у круглій формі). Виявлення характеру персонажа художніми засобами (Котигорошко, козаки та ін.). Малювання буквиць для оформлення сучасних книжок.

ХТ: рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), фломастери), ліплення (глина, солоне тісто, пластика, пластилін), гуаш.

Орієнтовні твори для сприймання

Ікона «Чудо Георгія про змія» та ін. В. Васнецов «Богатирі», «Боян з гусями»; народна картина «Козак Мамай»; Л. Жоголь. Гобелен «Київ»; І. Марчук. «Пробудження»; І. Скицюк. «Доля»; В. Сухенко. «Маруся Чурай»; І. Рєпін. «Запорожці пишуть листа турецькому султанові»; П. Андрусів. «Козацькі старшини»; В. Шум. «Кобзар»; Л. Позен. «Лірник»; Т. Шевченко. Автопортрети; пам'ятники Т. Шевченку, Б. Хмельницькому, Ярославу Мудрому та ін. або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

порівнює образи, створені композиторами і художниками; кольорову гаму з ладом у музиці (мажор — мінор); *уміє* ліпити фігуру людини (на елементарному рівні); передавати характер персонажа художніми засобами; створювати рельєфні зображення; малювати буквицю до міфу, оповідання чи вірша; *орієнтується у поняттях:* скульптура (кругла, рельєф), пам'ятник, буквиця.

Синтетичні мистецтва

Інсценізації українських народних пісень «Гей, там на горі Січ іде», «Коза». Гра «Оживи картину» (Ф. Красицький. «Гість із Запоріжжя» та ін.).

ДМК: м/ф «Дума про козака Голоту», «Як козаки у футбол грали», «Різдво»; х/ф «Сліпий музикант».

Учень / учениця:
уміє відтворювати характер музичнопоетичних образів під час інсценізації пісень;
порівнює засоби художніх фільмів і мультфільмів.

Тема III. Комічні та фантастичні образи (22 години)

Музичне мистецтво

Гумористичні і фантастичні образи в музиці.

Жанри: гумореска, фантазія. Виразальні засоби музики (гармонія). Розвиток музики, кульмінація. Музичний та художній портрети (порівняння). Ознайомлення з елементами нотного запису.

ХТД: спів, відтворення жартівливого настрою пісень, пластичне інтування. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики, стеження за її розвитком, визначення кульмінації. Імпровізації фантастичних образів на дитячих інструментах (Баба-Яга, Гном, Снігова королева).

Орієнтовні твори для сприймання

Ж. Колодуб. «Снігова королева»; Г. Сасько. «Крижаний палац Снігової королеви»; М. Римський-Корсаков. «Золотий півник» (4 портрети); Е. Гріг. «Похід гномів»; М. Мусоргський. «Гном», «Баба-Яга»; П. Чайковський. «Баба-Яга»; В. А. Моцарт. «Фантазія»; Р. Шуман. «Фантастична п'єса»; М. Глінка. «Марш Чорномора»; Д. Шостакович. «Вальс-жарт»; В. Косенко. «Гумореска»; В. Сильвестров. «Скерцо»; А. Лядов. «Кікімора» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Орієнтовні твори для виконання

Українські народні комічні пісні: «Іде, іде дід, дід», «Грицю, Грицю, до роботи», «Про Омелька», «Ой джигуне, джигуне» та ін.; В. Полянський. «Мрії збуваються»; А. Мігай. «Зимонька-зима»; А. Лук'яненко. «Баба-Яга»; Г. Гладков. «Пісенька друзів»; Г. Сасько. «Пісенька Капітошки»;

Учень / учениця:
має уявлення про комічне й фантастичне в музичному мистецтві;
визначає кульмінацію в розвитку музики;
характеризує засоби музичної виразності у створенні образу;
порівнює особливості комічних і фантастичних образів у різних видах мистецтва;
уміє співати, імпровізувати «музичні портрети» та «музичні діалоги» на дитячих інструментах;
виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;
орієнтується у поняттях: фантазія, гумореска.

І. Кириліна. «Зелене слоненя»; Л. Горова. «Дві пісеньки» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Образотворче мистецтво

Комічні й трагічні, чарівні й фантастичні образи в різних видах мистецтва. Скульптурні зображення в архітектурних спорудах (ознайомлення). Контраст. Комікс. Цирк. Сюжетна композиція.

ХТД: створення ескізу сторінки календаря із зображенням комічних і фантастичних персонажів. Створення сюжетної композиції. Силует (вирізування та утворення з плями). Ліплення героїв циркових вистав з передачею характеру (наприклад, для оздоблення центрального входу в будівлю цирку). Виконання ескізу театральної завіси чи декорації. Колективна композиція за мотивами відомих мультфільмів.

ХТ: рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), крейди) акварель, гуаш, ліплення (глина, пластилін, солоне тісто, пластика), аппликація.

Орієнтовні твори для сприймання

М. Примаченко. «Три діди», «Лежень ліг під яблуною»; В. Іванів. «Щедрий вечір»; З. Серебрякова. «Катя у блакитному під ялинкою»; П. Брейгель. «Зимовий пейзаж»; І. Грабар. «Лютнева блакить»; Г. Нарбут. «Родина»; В. Васнецов. «Кошій Безсмертний», «Баба-Яга»; І. Білібін. Ілюстрації до казки «Золотий півник»; К. Богаєвський. «Кораблі»; З. Церетелі. «Клоуни»; А. Гауді. Парк Гуель; В. Городецький.

Учень / учениця:

має уявлення про комічне та фантастичне в образотворчому мистецтві;
розрізняє засоби виразності графіки, живопису, скульптури у створенні комічних і фантастичних образів;

порівнює комічні і трагічні образи в різних видах мистецтва;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до творів мистецтва;

уміє передавати контрастні стани та настрої (день — ніч, добро — зло, радість — сум) у різних видах художньої діяльності; створювати об'ємні образи з глини, пластиліну, солоного тіста (пластичний та конструктивний спосіб);

орієнтується у поняттях: комічне, трагічне, фантастичне, силует, контраст, архітектурні споруди.

Синтетичні мистецтва

Будинок з химерами або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

Образи людини: театр, кіно, цирк. Інсценізація українських народних пісень «Іде, іде дід, дід», «Грицю, Грицю, до роботи».

ДМК: м/ф «Снігова королева», «Золотий півник», «Білосніжка і сім гномів», «Бременські музиканти», «Пригоди капітана Врунгеля», «Фантазія»; х/ф «Королівство кривих дзеркал», «Вогонь, вода та мідні труби».

Учень / учениця:

має уявлення про особливості створення художніх образів у цирку, театрі (рухи, жести, міміка);

порівнює засоби виразності в кіно й театрі;

орієнтується у поняттях: сцена, завіса, антракт, цирк.

Тема IV. Краса людської духовності (16 годин)

Музичне мистецтво

Відображення в музиці світу людини, її почуттів (дружби, любові до матері, Батьківщини). Синтез мистецтв у храмі. Поліфонія (канон). Орган. Жанри: токато, прелюдія.

ХТД: спів, пластичне інтонування. Сприймання та аналіз-інтерпретація музики. Імпровізація різних інтонацій (ніжності, грайливості, піднесеності, урочистості), музичних діалогів. Гра в ансамблі.

Орієнтовні твори для сприймання

В. Сокальський. «Дівчина-сиротинка», «У гаю»; С. Прокоф'єв. «Джульєтта — дівчинка»; Л. Бетховен. Симфонія «Пасторальна» (II ч.); Й. С. Бах. Токато ре мінор (орган); Ф. Шуберт. «Аве Марія», П. Чайковський «Мама»; М. Раков. Цикл «Портрети»; А. Ведель. «Богородиця Діво,

Учень / учениця:

має уявлення про синтез мистецтв у храмі, поліфонію;

визначає на слух звучання органу; характеризує зміст прослуханих музичних творів, роль засобів виразності;

уміє виразно виконувати пісні, грати в ансамблі на дитячих інструментах, імпровізувати елементарні музичні діалоги;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до прослуханих музичних творів;

радується!»; А. Пашкевич. «Степом, степом» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

Орієнтовні твори для виконання

Б. Савельєв. «Справжній друг»; Ю. Шевченко. «Мама», «Писанки»; А. Мігай. «Зелений світ»; А. Вахнянин. «Веснянка»; М. Штанько. «Я маму люблю»; Г. Сорокопуд «Свято Перемоги» або інші твори українських та зарубіжних композиторів, спрямовані на розкриття теми.

орієнтується у поняттях: поліфонія, канон, орган, прелюдія, токато.

Образотворче мистецтво

Дитячий портрет. Образи Мадонни, Матері в образотворчому мистецтві. Стилізація природних форм. Писанки та інші традиційні види декорування яєць. Натюрморт.

ХТД: передача характерних рис обличчя дитини; зображення фігури дитини в русі. Портрет мами. Виготовлення листівки для ветерана. Виконання вправ на створення стилізованих зображень рослин, тварин, людей. Вирізування стрічкових витинанок. Писанки, дряпанки, мальованки. Натюрморт («Букет для мами» тощо).

ХТ: рисунок (кольорові олівці (воскові, акварельні), крейди), акварель, гуаш, розпис.

Орієнтовні твори для сприймання

Рафаель Санті. «Сікстинська мадонна», «Мадонна зі щигликом»; Леонардо да Вінчі. «Мадонна Літта»; Т. Яблонська. «Вечір»; І. Труш. «Гуцулка з дитиною»; І. Іжакевич. «Мати йдуть»; Пінтуріккьо. «Портрет хлопчика»; П. Ренуар. «Портрет сина»; Д. Веласкес. «Портрет інфанти Маргарити»; П. Кончаловський. «Марго танцює»; В. Іванів. «Оксана»; Ф. Манайло. «Хлопчик з ягнятком» або інші твори українських та зарубіжних митців, спрямовані на розкриття теми.

Учень / учениця:

має уявлення про образ матері, мадонни у мистецтві; про особливості зображення художниками людських облич;

називає різні види мистецтв;

визначає особливості колірної гами українських писанок, їхні основні символи;

порівнює образи матері та дітей, створені композитором, художником, скульптором, актором;

виявляє і висловлює власне емоційно-естетичне ставлення до творів мистецтва;

уміє виконувати нескладні витинанки, мальованки і дряпанки; передавати у портретах друзів своє ставлення до них; виражати свою любов до матері у живописних композиціях;

орієнтується у поняттях: стилізація, витинанка, мальованка, дряпанка.

Синтетичні мистецтва

Гра «Оживи картину» (театралізація, створення умовних діалогів).

ДМК: к/ф «Зоряний хлопчик», «Мама», «Синій птах»; м/ф «Айболит», «Дамбо».

Учень / учениця:

уміє грати найпростіші ролі в театралізаціях;

орієнтується у поняттях: синтез мистецтв.

(Далі буде).

Ш а н о в н і ч и т а ч і !

Триває передплата на IV квартал 2012 року на журнал
« **М и с т е ц т в о т а о с в і т а** » .

Передплату можна оформити в операційних залах усіх відділень зв'язку.

Індекс журналу за Каталогом періодичних видань України

7 4 6 4 5, 0 9 7 3 2